

298. Rákóczifalva, Rokkant-föld I.

(Jász-Nagykun-Szolnok megye) B, LT, Sza, Ge, A, Á

A megelőző feltárássorozat a Vásárhelyi-terv részét képező töltésáthelyezéshez kapcsolódott. A 3. sz. lelőhely a Tisza első partja, nagyjából É-D-i irányból kíséri az árter peremén folydogáló Bivaly-tói csatornát. A part gyakorlatilag teljes egészében lelőhely, az építendő töltés és az erdősáv keresztezi a lelőhelyvonalat. A 18 000 m²-t meghaladó területen 562 régészeti objektumot tártunk fel, melyek kilenc régészeti korszakból származnak.

Az objektumok közül az árkok keresztül-kasul kanyarogtak az egész felszínen, koruk változatos, gyakran – leletanyag híján – meg sem határozható. Víz elvezetésére áshatták azokat minden időben, beleértve az újkori, mára már elpusztult tanyák lakóit is.

A legkorábbi megtelepedők a *késő bronzkori halomsíros kultúra* képviselői. Feltárásunkon a szelvény É-i sarkában a kultúra településének szélét sikerült megfogni négy, a korszakba tartozó hulladékgödör gazdag kerámiaanyagával, kisebb bronztárgyaival. A település valószínűleg a Bivaly-tói csatorna partján szelvényüinktől É-ra húzódik. Ugyancsak a szélét kaptuk el a késő bronzkori Gáva-kultúra urnatemetőjének a szelvény ÉK-i szélén. A feltárt egyetlen sír csodálatosan fényezett kannelúradíszes urnája a korszak fazekasságának remeke.

Négy objektum (1 földbe mélyített épület és 3 hulladékgödör) jelezte a *kelták* településének szélét. Az egyik, kerámiával teli gödör különleges, kevert leletanyaga a kelták és szkíták helyszínen való találkozásának bizonyítéka.

A lelőhely legintenzívebben lakott időszaka a *Kr. u. 3–5. századra*, a szarmaták és gepidák itt tartózkodására esik, a leletanyag alapján a megtelepedés folyamatosnak tekinthető.

A *szarmaták idejében* a földbe mélyített négyszögletes alapú házak, kisebb-nagyobb, sőt óriási méretű gödrök valósággal ontották a leletanyagot. A töredékek és állatcsontok mellett számos ép agyagedény, a római birodalom területéről származó import kerámia: mázas edények, terra sigillata töredékek kerültek elő. A 230 hulladékgödör mellett 11 földbe mélyített lakóházat, 1 kemencét, 2 kutat, 3 oszlopsort tártunk fel. Egy-egy gödörben sebtében eltemetett halott valószínűleg a gepida támadásról tanúskodik.

A szarmata telep legkülönösebb, mindeddig páratlan jelensége az a 23 gödörből, ill. azokat összekötő föld alatti kürtőkből álló füstölő-rendszer, mely az egész korabeli falut behálózta.

Etnikumhoz nehezen köthető, a szarmaták és a gepidák közötti átmeneti időszakot képviselt 2 árok, 1 földbe mélyített épület és 24 gödör.

A *gepida telep* 8 földbe mélyített lakóházából, 22 hulladékgödörből nem csak a szokásos edénytöredékekből álló leletgyűttes látott napvilágot, hanem bronzfibulák, díszített csontfésűk, orsógombok is. A gepida telephez tartozó, 8 sírből álló temetőt is feltártunk. A sírok két

sorban rendeződtek, a közelben több temetkezés nem fordult elő. Valamennyi halott koponyája torzított volt. A K-Ny-i tájolású sírokból csontfésűk, vaskések, vaslándzsa került elő.

Az *avarok* megtelepedését 3 földbe mélyített ház, 3 gödör és egy – egyelőre ismeretlen rendeltetésű – óriási méretű, vízgyűjtő ciszternába torkolló árok jelezte. Az avar telep déli irányban folytatódik.

A helyet magyar őseink is felfedezték az *Árpád-korban*, valószínűleg csak szórványos, tanyaszerű települést jelez egy kemencét magába foglaló építmény, 1 földbe mélyített lakóház és 3 hulladékgödör, bennük az egyik legjellemzőbb lelettel, a cserépbográcscsal.

A feltárt objektumok között szép számmal akadtak újkoriak, valamint – leletanyag hiányában – bizonytalan korúak.

CSÁNYI MARIETTA

299. Regéc, vár

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kö, Kú

A 2006. májusban végzett régészeti kutatás célja eredetileg a „Középső vár” K-i palotaszárnyának mindeddig fel nem tárt É-i helyiségeinek feltárása lett volna. Ennek előfeltétele az ezen helyiségeket határoló, több emelet magasan álló, de igen balesetveszélyes falak előzetes állagvédelme lett volna. Ez elmaradt, ezért olyan területekre koncentráltunk, ahol a helyreállítás továbbtervezéséhez szükséges érdemleges eredményekre számíthattunk. A munka zöme a „Középső vár” udvarán zajlott. Két helyiséget (15., 25. sz.) részben, ill. teljesen megtisztítottunk az omladéktól, két helyiségből (26., 27. sz.) pedig most szerezhettük az első információkat. Ez utóbbi helyiségek, kiegészülve a 15. számúval a már erősen elpusztult, ezért eddig jószerével teljesen ismeretlen Ny-i palotaszárnyhoz tartoznak.

Udvari szelvények

A „Középső vár” udvarának ÉNy-i sarkában 2004-ben feltárt területet bővítettük D felé. A területet viszonylag vékony, köves-habarcsos omladékréteg fedte, az egykori járószint barna, részben átégett felületű föld volt. Az omladékból előkerült leletanyag meglehetősen szegényes: zömében kis mennyiségű kora újkori kerámia. Valamennyi, a területet határoló fal törtkőből épült. Közülük relative a legidősebbnek a 15. helyiség K-i fala bizonyult, melynek déli sarkát tufakváderekből építették fel egykor. E fal vastagsága is eltér a többitől.

A 15. helyiség DK-i sarkához utólag épült hozzá a régészetileg eddig még nem vizsgált 28. helyiség K-i fala. E fal enyhe szögtöréssel kapcsolódik a 15. helyiség udvari falához. Vastagsága 80 cm, hossza 3,4 m. A fal tengelyében nyílik a 28. helyiség 125 cm széles ajtaja, melynek küszöbe és kerete egyelőre nem került elő. A jobb oldali kávéban keretfészkek sem látható, kérdés, hogy volt-e egyáltalán az ajtónak kő- vagy fakerete. A még fel nem tárt 28. sz. helyiség déli fala részben ma